

РЕЗУЛТАТИ ПРОЈЕКТА О ФИНАНСИРАЊУ ВИСОКОГ ОБРАЗОВАЊА У СРБИЈИ, ЦРНОЈ ГОРИ И БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ

Уместо бинарног – линеарни модел

Да би систем финансирања био праведан, не би требало да задржимо бинарни модел који сада имамо, у смислу да неком студенту све буде плаћено из буџета, а да неком другом не буде плаћено ништа. Нама је потребан линеарни модел, а то је и један од налаза ове студије, рекао је министар Вербић

Пројекат чији пун назив гласи „Ка одрживом и једнакоправном финансирању високог образовања у Босни и Херцеговини, Црној Гори и Србији (FINHED) реализује се у ове три државе у оквиру Темпус програма Европске уније, почев од октобра 2012. године до априла 2016. Како наводе учесници у овом пројекту, циљ је био да допринесу ефикаснијем, ефикаснијем и јед-

Пројекат је одличан увод и улаз у нови закон о високом образовању, истакао је Срђан Вербић

направном систему финансирања високог образовања. Резултате пројекта представили су у Медија центру 29. марта проф. др Невенка Жаркић Локсимић са Факултета организационих наука Универзитета у Београду, др Срђан Вербић, министар просвете, науке и технолошког развоја, и Јасминка Чекић Марковић, директор Центра за образовне политике, једине организације цивилног друштва која је била партнерски укључена у овај пројекат.

ја, одакле су проистекле и одређене препоруке, односно модели за финансирање високог образовања, које сматрају одрживим у постојећим условима.

– Треба рећи да у свим земљама, осим, рекла бих, у Финској, улагање у високо образовање није онако како би требало да буде. Србија, Црна Гора и Босна и Херцеговина имају посебан проблем, јер је буџетски колач врло мали, али и њега треба поделити на праведан начин који неће довести до смањења квалитета високог образовања – рекла је Невенка Жаркић Локсимић.

Министар просвете Срђан Вербић је подсетио да је OECD покренуо велико истраживање о финансијској писмености студената, које се потом пренело у PISA тест, тако да је од 2012. године фокус у овом тесту на томе шта студенти знају о финансијама и да ли ће бити у ста-

СТУДЕНТСКИ ДУГ У АМЕРИЦИ ПРЕМАШИО БИЛИОН ДОЛАРА

Др Срђан Вербић је истакао да није желео да пропусти прилику да својим присуством покаже колико је ова тема важна. С тим у вези, најпре је указао на то шта се дешава на планетарном нивоу и зашто су нам локална решења важна. Податак који је изнео делује готово нестварно. Наиме, године 2009. укупан дуг студената у Сједињеним Америчким Државама, на основу студентских кредита, надмашио је хипотекарни дуг који на кредитним картицама имају становници САД и износио је више од 800 милијарди долара. У међувремену је прешао билион, а и даље расте. Реакција развијеног света је била да се брзо направи анализа како с тим изаћи на крај. А последице хипотекарне кризе су познате – људи нису могли да врате дуг, изгубили су своје куће и то се претворило у финансијску кризу у целом свету. „Постоји шанса да се због студентског кредита нешто слично деси свима нама“, рекао је Вербић.

У FINHED пројекту су свеобухватно анализирани постојећи модели системског и институционалног финансирања, као и доступност високог образовања у Србији, Црној Гори и Босни и Херцеговини. Такође, у оквиру пројекта, ове три земље су учествовале у међународном компаративном истраживању о социјалној димензији високог образовања – EUROSTUDENT. Захваљујући томе, први пут су у региону прикупљени подаци о социо-економском статусу студената, препрекама с којима се суочавају током студија, о њиховом радном ангажману, као и оциени квалитета студија. Тиме је створен основ да се политике везано за студентски стандард и финансирање високог образовања дефинишу на основу поузданих података.

По речима проф. др Невенке Жаркић Локсимић, повод за окупљање у Медија центру је завршетак пројекта чији је координатор Универзитет у Београду. На њему је три године интензивно радило 17 партнера – представници државних и приватних универзитета из Србије, Црне Горе и Босне и Херцеговине, као и ресорних министарстава и страних партнера из Енглеске, Финске, Белгије и Словеније. Прву годину рада на пројекту обележила је посета страним партнерима, где су се упознали с њиховим искуствима везано за финансирање високог образовања и ту сагледали добре и лоше стране одређених модела. Протекле две године су учесници из региона радили заједно, одржали више скупова и сеси-

ју да управљају новцем за сопствене студије. „Студенти у великом делу планете знају колико им је новца потребно за студирање, колико кошта година студија на једном факултету или на неком другом. Код нас то још увек није случај. Наши студенти који су на буџету немају представу колико кошта буџетска година“, рекао је Вербић.

По њему, нико не може рационално да управља својим новцем нити да одлучује о сопственој будућности уколико не зна колико кошта студијски програм, колико новца држава за то издваја из буџета, а колико сам мора да плати. Трећи или четврти извори који постоје на многим местима у свету код нас су слабо развијени и због тога се мора ставити нагласак

ПРЕПОРУКЕ РАДНЕ ГРУПЕ

Невенка Жаркић Локсимић је указала на препоруке радне групе FINHED пројекта, које би, уколико се уваже, водиле до превазилажења одређених ограничења. Прва препорука се односи на рационализацију постојећих средстава, јер кад су средства ограничена, битно је да се на прави начин користе. То подразумева увођење одређених организационих решења на самим универзитетима. Друга препорука се односи на то да је неопходно увести финансијско планирање и извештавање о оствареним резултатима. Неопходно је увођење нових модела финансирања универзитета и факултета, пре свега модела јавно-приватног партнерства, потом усмеравање ка профитно оријентисаним партнерима из приватног сектора, који би активно учествовали у обликовању, управљању и реализацији различитих активности из области образовања... да се обезбеди финансијска подлога да студенти могу да студирају. Следећа препорука је увођење нових механизма унапређења социјалне димензије високог образовања ради превенције осипања студената, унапређења правичности и ефикасности високог образовања... Овакв приступ захтева и виши ниво професионализације управа универзитета и факултета, као и организационих целина универзитета...

на осталемогуће изворе финансирања.

„Да бисмо постигли праведност у образовању, прво морамо да информишемо студенте о томе шта им се нуди и по којој цени, али и да инсистирамо на квалитету и на добрим одлукама. Наравно, не би требало да задржимо бинарни модел који смо до сада имали, у смислу да неком буде све плаћено из буџета, а да неком другом не буде плаћено ништа. Нама је потребан линеарни модел и то је један од налаза ове студије, у коме свако у складу са показаним резултатима и социјалним статусом заслужује већи удео у буџетским средствима. Наравно, морамо да узмемо у обзир и социо-економски статус студената. Међутим, још увек немамо модел око кога постоји сагласност“, рекао је министар, напомињући да радне групе за израду новог закона о високом образовању броје више од стотину људи, а да најтеже „иде“ у радној групи која се бави финансирањем, а која је „кључ“ свега.

Пројекат, по речима Јасминке Чекић Марковић, садржи све оно на чему Министарство просвете треба да донесе нови закон, а тиме и одлуке о финансирању високог образовања. Она је представила резултате међународног истраживања EUROSTUDENT, које се бави социјалном димензијом високог образовања. Србија, Црна Гора и Босна и Херцеговина први пут се прикључују овом истраживању 2012. године, а теренски рад је спроведен 2013. и 2014. године.

„Све што је добијено овим истраживањем можемо с великом сигурношћу узети као поуздано и преликати их на целу популацију“, рекла је Јасминка Чекић Марковић. Један од важнијих података из пројекта је да су сту-

денти у Србији млади, да у просеку завршавају студије с 23 године, што говори да је Болоња дала резултате јер је повећана ефикасност студирања. Ипак, преко седам одсто студената има више од 30 година, а 5,2 одсто њих још увек је на основним студијама. Занимљиво је и то да има више студенткиња него студената, и како расте ниво студија – тако се повећава број жена. Њих има више у друштвеним наукама,

денти у Србији млади, да у просеку завршавају студије с 23 године, што говори да је Болоња дала резултате јер је повећана ефикасност студирања. Ипак, преко седам одсто студената има више од 30 година, а 5,2 одсто њих још увек је на основним студијама. Занимљиво је и то да има више студенткиња него студената, и како расте ниво студија – тако се повећава број жена. Њих има више у друштвеним наукама,

Изван два највећа универзитетска центара у Србији (Београд и Нови Сад) студира свега 28 одсто студената. У ова два града у већем проценту студирају деца високообразованих родитеља и оних чије занимање сада у ирују немануелних занимања

образовању и медицини, док су студенти значајније заступљени у инжењерским наукама.

Кад је реч о социо-економском статусу студената, треба рећи да у већем проценту студирају деца родитеља који имају високо образовање, док деца чији родитељи обављају једноставна занимања (занатска, пољопривредна, услужна или трговачка) имају много мање шансе да дођу до високог образовања што, по речима Јасминке Чекић Марковић, показује да наше високо образовање свакако није једнакоправно. Ипак, најзаступљенији су они студенти чији родитељи имају завршену барем средњу школу, а следе више школе и факултети. Студенти нижег социо-економског статуса углавном долазе из средњих стручних школа и пре уписују високе школе струковних студија него академске програме на факултетима.

Рецимо и то да 93 одсто студената на универзитетима у Србији су из Србије, а „остатак“ долази углавном из земаља региона. Процент оних који долазе из других земаља Европе и света је на нивоу статистичке грешке. То говори да су програми у Србији привлачни углавном студентима који немају језичку баријеру, рекла је Јасминка Чекић Марковић, наводећи и податак да је само два процента наших студената имало искуство с привременим студирањем у иностранству, а своје шансе за запошљавање неупоредиво боље процењује ван граница наше земље него у Србији.

Светлана Илијић